

WP3

Labklājība attiecībās: COVID-19 krīzes psiholoģiskā ietekme uz indivīdiem un ģimenēm, t.sk. vardarbību ģimenēs

COVID-19 krīzes psiholoģiskās sekas ģimenēs

Latvijas Universitāte

Baiba Martinsone, Ieva Stokenberga, Liliāna Civjāne, Sindija Dziedātāja, Evija Mirķe

Rīgas Stradiņa universitāte

Sandra Mihailova, Kristīne Šneidere

Nr. VPP-COVID-2020/1-0013

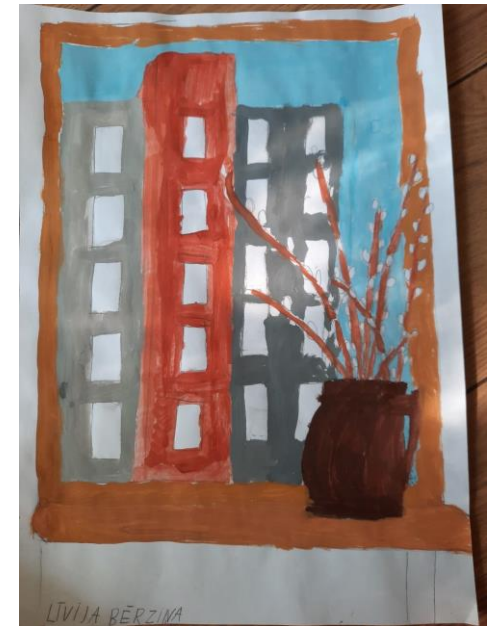
Dzīve ar COVID-19 (COVIDzīve):

Novērtējums par koronavīrusa izraisītās krīzes pārvarēšanu Latvijā un priekšlikumi sabiedrības noturībai nākotnē

Pandēmijā ilgstoši paaugstināts psihosociālais stress ģimenēs ar bērniem – to izraisa apdraudējuma un prasību pieaugums ierobežotu resursu apstākļos (Liu & Doan, 2020)

Paredzams, ka lielai daļai mazāk aizsargāto iedzīvotāju būs vērojamas negatīvas sekas garīgajā un fiziskajā veselībā (Torales et al., 2020)

Vecāku garīgajai veselībai ir izšķiroša ietekme uz bērnu labklājību (Newland, 2015; Pierce et al., 2020)

«Skats pa logu», Līvija, 9 gadi,
2020.gada aprīlis

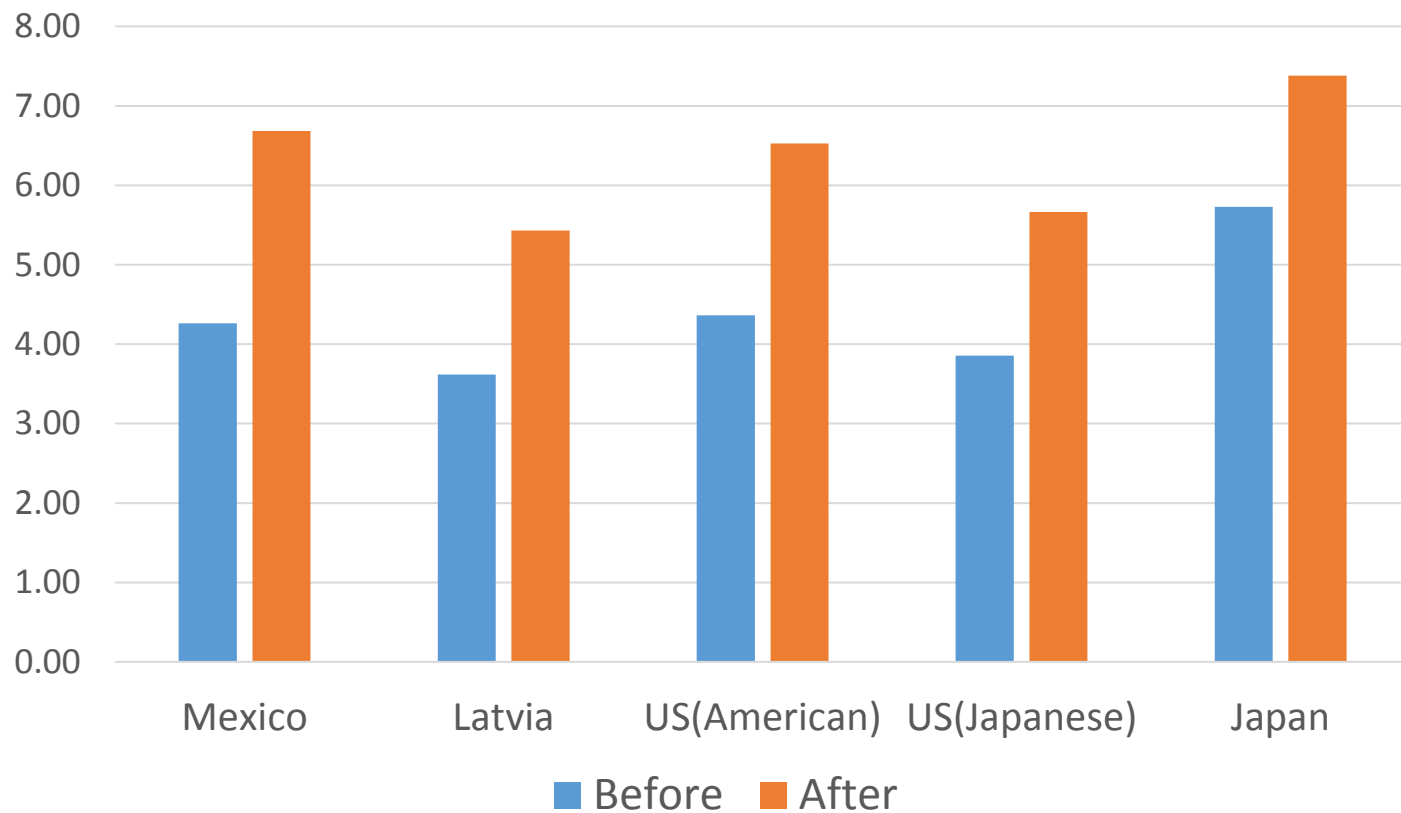
«Coping with pandemic related stress in families with children» (Japāna, Latvija, ASV un Meksika)

- Dalībnieki:
  - 2 559 vecāki (93% sievietes) no visas Latvijas
  - 43% 2 bērni, 20% viena vecāka ģimenes
  - 69% strādā pilna laika darbu, 79% vienlaikus ir galvenie bērnu aprūpētāji
- Atvērtie jautājumi (kvalitatīvi dati):
  - stresori un raizes
  - grūtību pārvarēšanas stratēģijas
  - saņemtais atbalsts
- Elektroniska aptauja no 18.līdz 31.maijam

«Vardarbības pieredzes un uzvedības pētījums pirmreizējās ārkārtējās situācijas laikā 2020. gada pavasarī Latvijā»

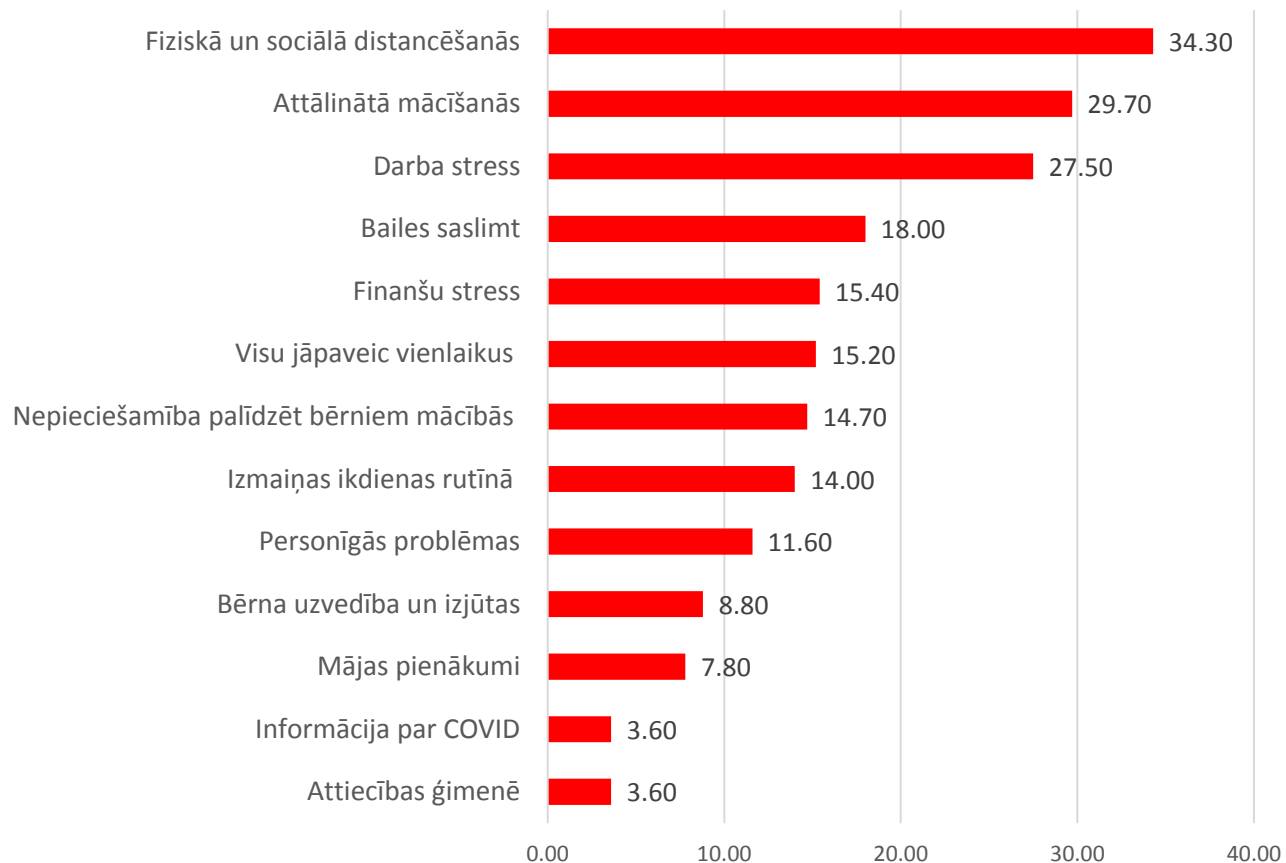
- Dalībnieki:
  - N = 2608, 60.2% sievietes
  - Vecumā no 18 – 75 ($M = 46.42$, $SD = 13,86$)
- Mērījumi (kvantitatīvi dati):
  - Vardarbība attiecībās
  - Personības iezīmes, emociju regulācijas prasmes
  - Izolēšanās, sociālais atbalsts, vientulības izjūta, grūtības pielāgoties dzīvei attālināti
  - Socio-demogrāfiskie faktori
- Dati iegūti sadarbībā ar VPP 6.5. “COVID-19 epidēmijas ietekme uz veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības veselību Latvijā; veselības nozares gatavības nākotnes epidēmijām stiprināšana” 2. apakšgrupu (KANTAR)

Starptautiskais salīdzinājums par stresa izmaiņām pandēmijas laikā

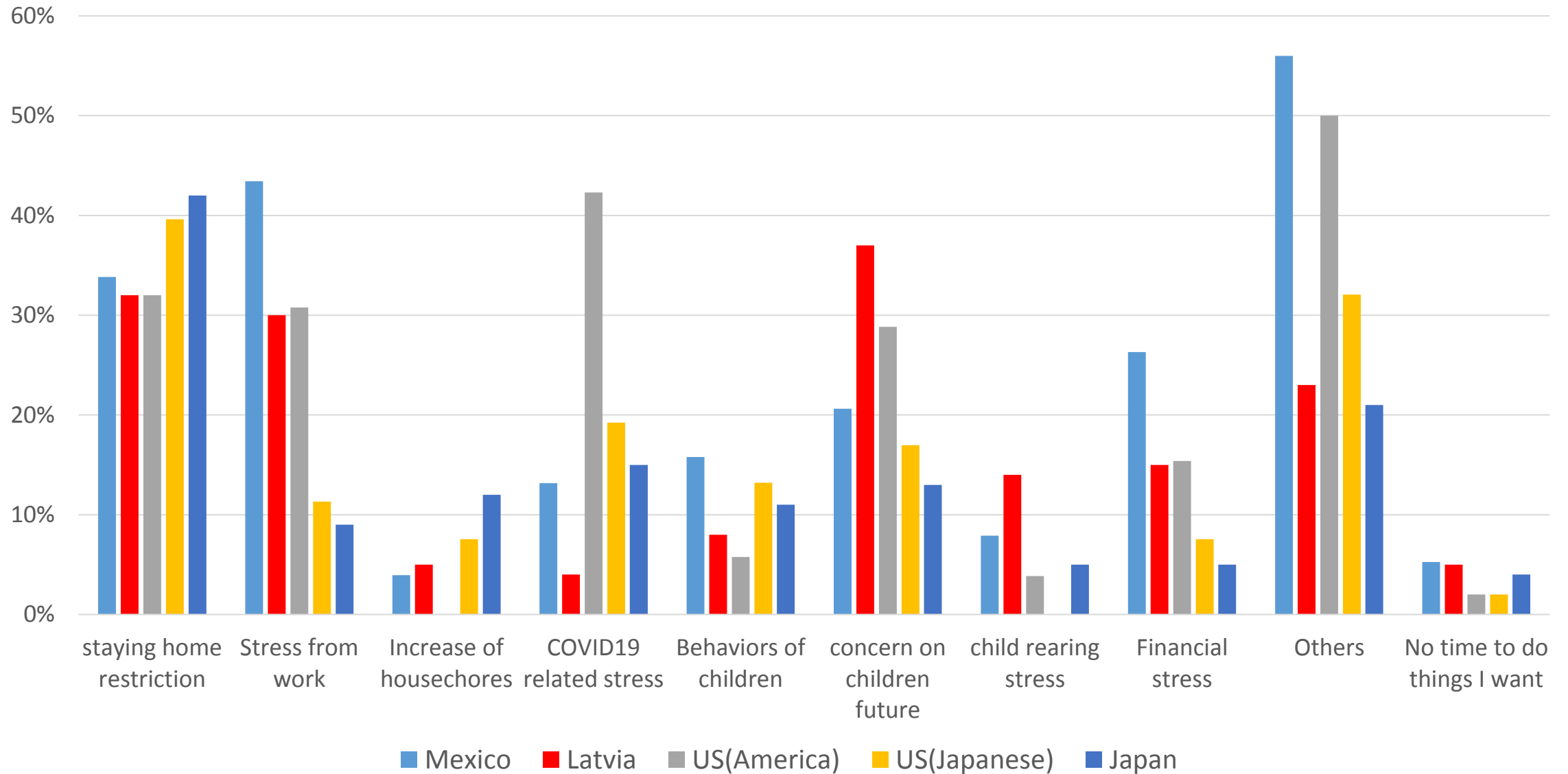
- Latvijā stresa pieaugums līdzinās citās valstīs novērotajam.
- Stress nozīmīgi pieaudzis lielākajai daļai vecāku (skalā no 1 līdz 10 $M=3,58$ pirms, $M=5,79$ pandēmijas laikā).

Vecāku nosauktie stresa avoti pirmā ārkārtas stāvokļa laikā

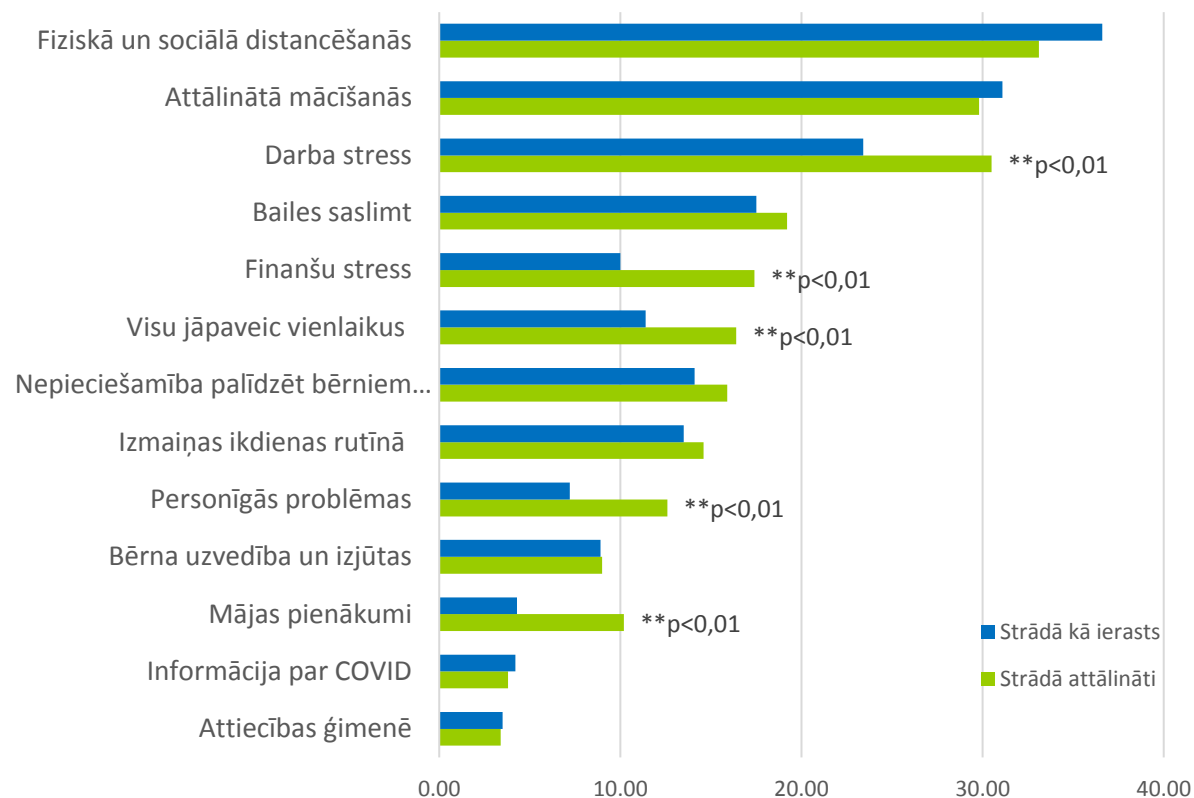
- Vairāk stress pieaudzis gados jaunākiem vecākiem un tiem, kas audzina 3 un vairāk bērnus. Augstāks stress vecākiem, kuri audzina bērnus ar attīstības traucējumiem/hroniskām saslimšanām.
- Daudzi vecāki sākotnēji ir spiesti veikt pedagogu darbu. Šo stresoru aizēno finansiālas grūtības.

Starptautiskais salīdzinājums par stresoriem pandēmijas pirmā viļņa laikā

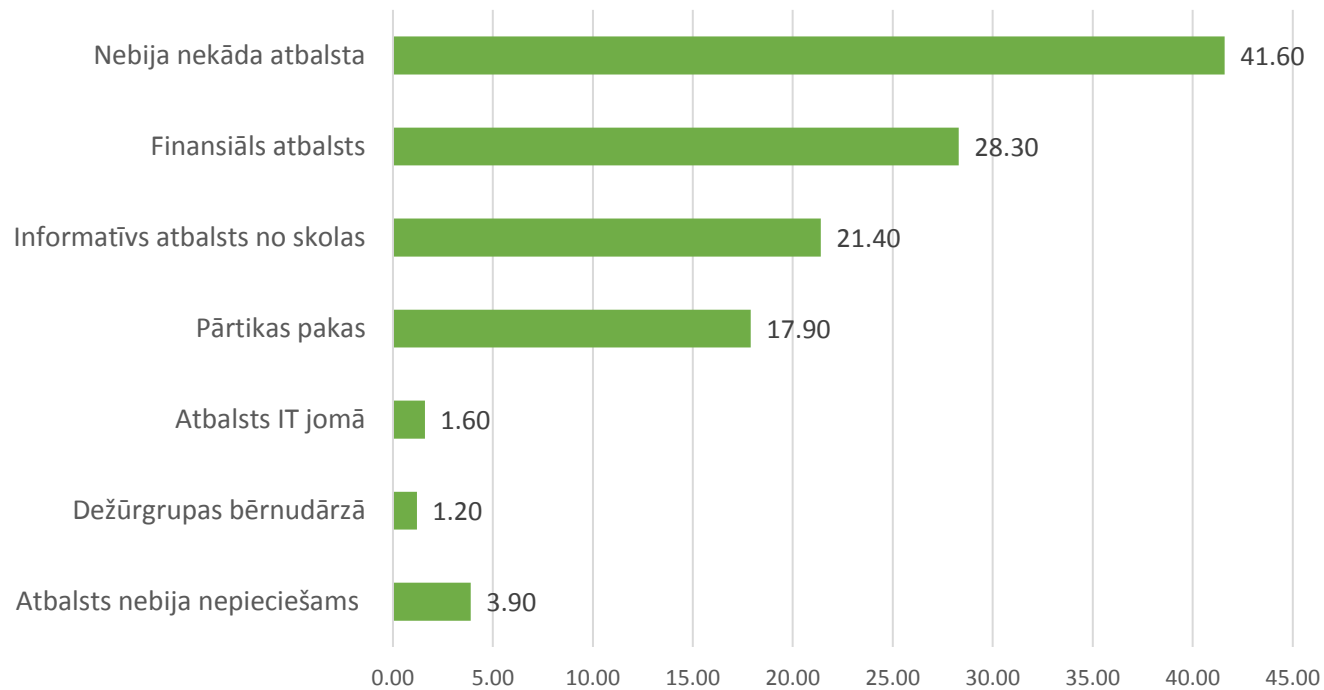
(Watanabe, Ikeda, Watanabe, Iida, Martinsone, Gudino, 2020)

Vecāki, kas strādā attālināti

- Vecākus ārpus mājas (tāpat kā attālināti strādājošos) uztrauc attālināta mācīšanās, nepieciešamība palīdzēt bērniem mācībās, ikdienas rutīna un bērnu uzvedība.
- Risks, ka bērni paliek bez pieaugušo uzraudzības.
- Nepieciešams atbalsts, lai vecāki varētu strādāt ārpus mājas (bērnu uzraudzība) un attālināti (attālinātās mācības atbilstoši bērnu spējām).

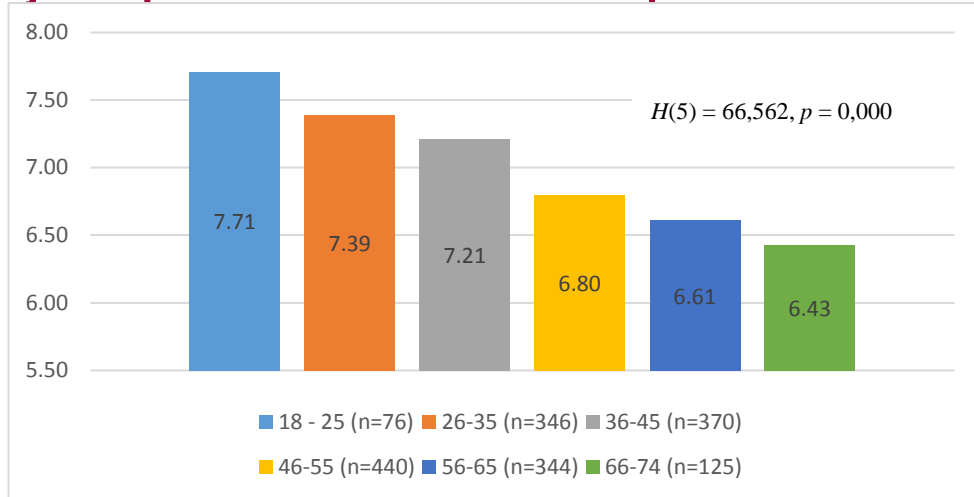
Saņemtais atbalsts ārkārtas stāvokļa laikā 2020.gada maijā

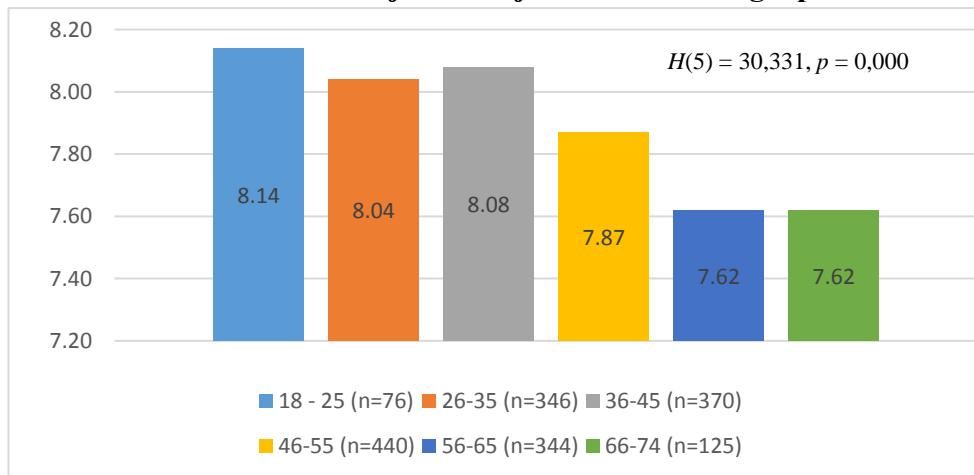
- 3+ biežāk kā 1-2 bērnu ģimenes saņēmuši pārtikas pakas (41% vs 11%) un IT atbalstu (3,5% vs 1%)
- Atbalsts vajadzīgs visiem bērniem, jāmazina atbalsta sasaiste ar sociālo grupu un deklarēto dzīves vietu

Izvērtējums par vardarbības riskiem partnerattiecībās

Īstenotās vardarbības vidējie rādītāji dažādās vecumgrupās

Piedzīvotās vardarbības vidējie rādītāji dažādās vecumgrupās

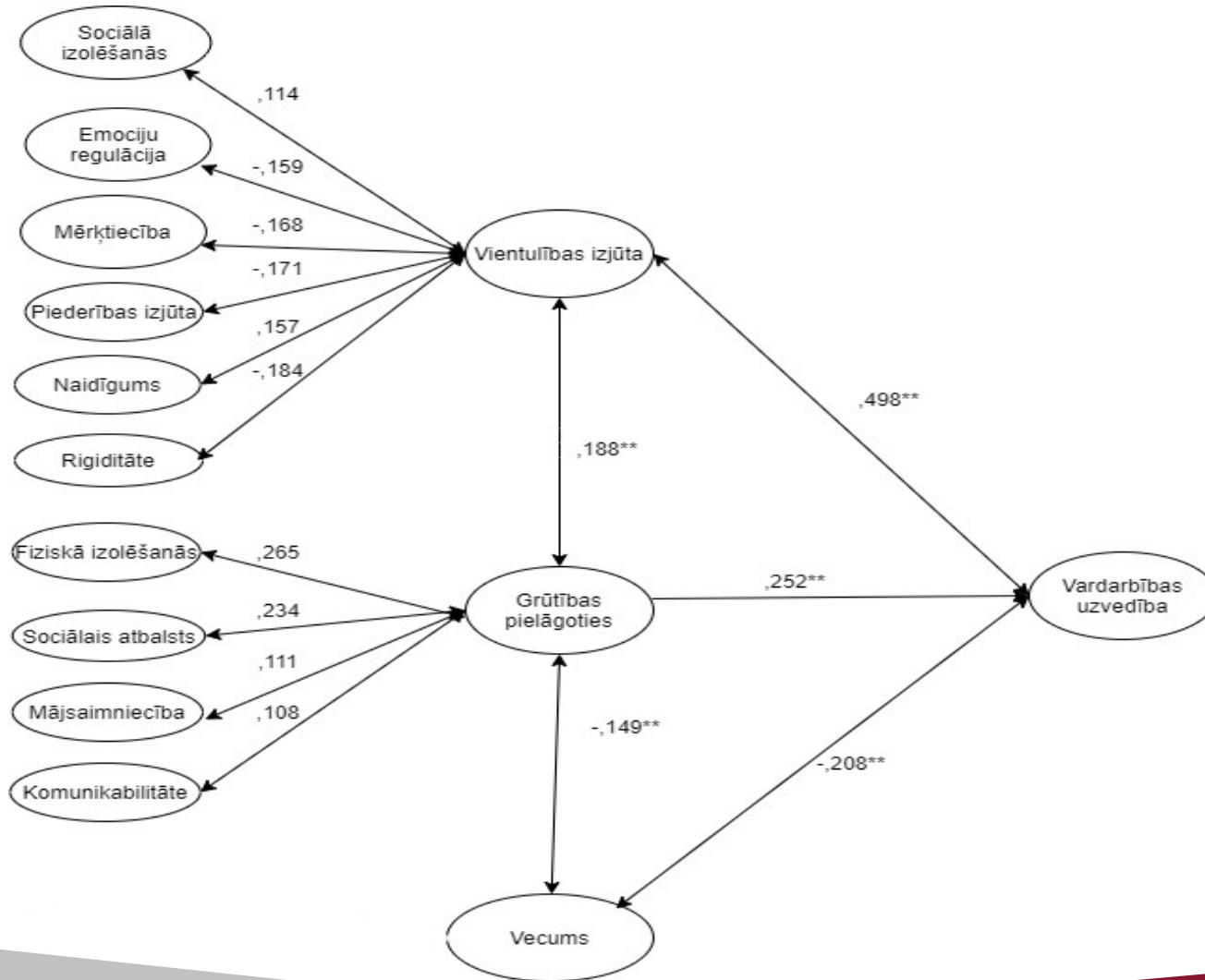
Vardarbība saglabājusies tajās attiecībās, kur bijusi arī pirms ārkārtas stāvokļa izsludināšanas.

Izplatītākā – emocionāla vardarbība, citus vardarbības veidus mazāk atzīst un atzīmē.

Jaunāki cilvēki biežāk īsteno vardarbīgu rīcību un biežāk arī piedzīvo vardarbību partnerattiecībās. Biežāk emocionālu vardarbību īsteno sievietes.

Nav saistības ne ar izglītību, ne nodarbinātību.

Ar vardarbīgu izturēšanos saistīti individuālie faktori

Vardarbīgu izturēšanos pret partneri prognozē vientulības izjūta, grūtības pielāgoties ārkārtas situācijai un jaunāks vecums.

- **Jauni cilvēki** līdz 25 gadiem un bērnu vecāki līdz 39 gadiem – augstāks ar pandēmiju saistīts stresa pieaugums, augstāki vardarbības riski, mazākas iespējas saņemt atbalstu
- **Bērnu aprūpe** – pandēmijas apstākļos atbalsts ikvienam bērnam
- **Attālinātās mācības** – pārdefinēt vecāku lomu
- **Darba devēji un vadītāji** – potenciāls atbalsta avots strādājošiem vecākiem
- **Paplašināta atbalsta personāla iesaiste**
- **Veselības – fiziskas, garīgas un sociālas labklājības – prioritāte. Izglītības iestāžu loma garīgās veselības veicināšanā (netieši – vardarbības prevencija un seku mazināšana)**

Darba grupas vadītāja: Baiba Martinsone baiba.martinsone@lu.lv